

d) 3. období: Husitská revoluce (1419 – 1436)

1. První pražská defenestrace a smrt Václava IV. (1419)

Narůstající chaos v zemi, vzestup Zikmundův a snad i obavy z případné křížové výpravy – to zřejmě byly důvody **Václavova rozkazu královským městům – na počátku r. 1419 – navrátit katolické kněze do kostelů zabraných husity.**

Na venkově **husité odpověděli poutěmi na hory**: na známých kopcích pořádali hromadná setkání mnoha tisíc účastníků vrcholící husitskými mšemi pod širým nebem.

V Praze vynikl bývalý mnich **Jan Želivský**, jenž nyní působil jako horlivý husitský kazatel novoměstského kostela Panny Marie Sněžné. V neděli **30. července 1419** vedl dav husitů v ozbrojeném procesí napříč Novým Městem. Dobyli kostel svatého Štěpána, uspořádali tam utrakvistickou mši a pak se zastavili před **novoměstskou radnicí**. Žádali propuštění uvězněných aktivních účastníků jednoho předchozího husitského shromáždění. Když konšelé požadavek odmítli, dav vtrhl do radnice, konšely vyházel z oken a na zemi je ubil. Takový útok proti držitelům moci, vrcholící jejich vyhozením z okna, se nazývá **defenestrace** (lat. *fenestra* = okno).

Adolf Liebscher: První pražská defenestrace 1419 (kolem 1900)

Útok vrcholící **první pražskou defenestrací** vedl zeman **Jan Žižka z Trocnova**, dvořan z Králova dvora. Narodil se kolem r. 1360 na chudém jihočeském zemanském statku Trocnově. V mládí přišel o pravé oko. Brzy osiřel a příbuzní ho připravili o podíl na skrovném dědictví. Byl ženatý, měl několik dětí, ale o jeho rodině se dochovalo velice málo zpráv. Nakonec jej hmotná tíseň přinutila, aby prodal svůj poslední pozemek a z Trocnova odešel. Po letech se stal na zhruba dva roky členem družiny lapků, kteří v žoldu některých moravských šlechticů škodili Rožmberkům. Družina vedla vlastně záškodnickou válku, během níž se Žižka naučil čelit po boku neškolených bojovníků dobře vyzbrojené přesile.

V r. 1409 byl Václavem IV. omilostněn. Vzápětí se nechal naverbovat do českého oddílu na pomoc Polákům a Litevcům a s velkou pravděpodobností se zúčastnil (padesátiletý!) bitvy u Grunwaldu. Poté byl jako stárnoucí veterán přijat do služby u královského dvora a bezpochyby ještě zažil Husova kázání v Betlémské kapli.

Želivský a jeho husité ovládli defenestrací celé Nové Město Pražské. Král Václav tehdy pobýval za Prahou, na svém Novém hrádku u Kunratic: zprávy o novoměstském převratu jej silně rozrušily, ranila jej mrtvice a 16. srpna 1419 **zemřel**. Václavova smrt měla dalekosáhlé důsledky pro vývoj Českého království a lucemburské dynastie. Současníci ji však vnímali především jako pád poslední zábrany, která ještě zdržovala husity a katolíky od otevřeného boje o Prahu i o celou zemi.

Husité se rychle znovu zmocnili kostelů, o něž přišli v důsledku Václavova nařízení ze začátku roku. Během několika dnů bylo smeteno půlroční úsilí katolické strany.

V Praze husité ovládli také **Staré Město a (pod Žižkovým velením) Vyšehrad**, tedy celou pravobřežní většinu hlavního města. Pobořili pražské kláštery i veřejné domy (nevěstince). Po žních začaly **do Prahy proudit zástupy husitů z venkova**.

Z Pražského hradu situaci se znepokojením sledovali předáci svazu husitské šlechty, kteří spolu s některými katolickými pány zastávali významné úřady a hájili zájmy královny-vdovy Žofie. Nejvlivnějším šlechticem v zemi byl vůdce husitských pánů **Čeněk z Vartenberka**.

2. Proudý a směry v husitském hnutí, Čtyři artikuly pražské

Již tehdy se husitství rozdělilo do 3 hlavních proudů:

1. Husitské panstvo: Chystalo se bránit kališnickou víru především na státoprávní úrovni, tedy hlavně jednáními se Zikmundem. Zabíralo církevní statky s cílem využít je ve vlastní prospěch.

2. Husité z měst: Chtěli se vymanit z diktátu církevních institucí, přáli si mravní obrodu celé společnosti. Ničili kostely a kláštery, jelikož jejich bohatství považovali za ďábelské dílo a odmítali uctívat pouhé předměty (modly). Jednali v souladu s doslovně chápanými pasážemi ze Starého zákona: např. 5. kniha Mojžíšova (Dt 7) vyzývá Izraelity, aby spálili zlaté a stříbrné sochy bohů a aby rozbořili jejich oltáře. Městští husité se obraceli také proti prostituci a hazardním hrám. Pokoušeli se o zásadní změnu svého osobního života, prosazovali i co nejširší užívání češtiny.

3. Husité z venkova: Názorově se podobali husitům z měst, navíc odmítali své postavení poddaných, a tedy feudalismus vůbec. Někteří podléhali náladám **adventismu a chiliasmu**.

Adventisté očekávali v nejbližší době druhý Kristův příchod na zem a Poslední soud (lat. *adventus* = *příchod*). Chiliasté na základě novozákonního Zjevení Janova (Apokalypsy) věřili, že Kristus po svém příchodu a po svém vítězství nad ďáblem nastolí ještě před Posledním soudem **tisícileté království dobra a lásky** (řec. *chilioi* = *tisíc*). Chiliasté se na to připravovali odmítáním soukromého majetku, vytvářením bratrských vztahů i uvolňováním konvencí osobního života.

Mezi husity městskými i venkovskými záhy získali největší autoritu kazatelé a zemané – měli nejvíce organizačních zkušeností. Pražští husité se navíc opírali o **spolupráci s univerzitou**.

Příliv venkovských husitů do měst od podzimu 1419 ovšem vyvolal napětí v jejich vztazích s husity městskými, protože ve městech nebyly adventismus a chiliasmus původně tolik rozšířeny. Situace se rychle vyvinula tak, že **husitský městský patriciát** spíše tíhnul k pozicím panstva, zatímco **tovaryši a městská chudina** se s venkovem domluvili a sblížili.

Postupně od podzimu 1419 do jara 1420 byl v hlavním městě zformulován **minimální husitský program**, s nímž mohli souhlasit všichni podobojí a jenž je opravdu v následujících letech ve chvílích největšího ohrožení stmeloval.

Program dostal název **Čtyři artikuly pražské** (lat. *articulus* = *článek*):

1. Aby slovo Boží bylo svobodně hlášáno;
2. Aby svátost těla i krve Kristovy byla všem křesťanům rozdávana pod oběma způsoby, tedy jako chléb a víno;
3. Aby kněžím a mnichům byl odejmut bezdůvodně velký majetek a aby byli navraceni ke způsobu života Krista a apoštolů;
4. Aby všechny smrtelné hříchy byly v každém stavu (v každé společenské vrstvě) řádně stíhány.

Shrnutí:

Společenské napětí v Českých zemích vedlo k První pražské defenestraci (1419), kterou husitská doba vstoupila do revoluční fáze. Zemřel Václav IV. Husité se rozdělili – na škále od umírněnců po horlivce – na 3 křídla: (1) panstvo a měšťanské kupce, (2) řemeslníky ve městech, (3) zemědělce na venkově (z nichž nejradikálnější menšinu tvořili adventisté a chiliasté). Část venkovských husitů přišla jako posila do měst. Všichni husité si v 1. polovině 1420 vytvořili minimální společný program Čtyři artikuly pražské.

Otázky a úlohy:

1. Kde ve starší historii jsme se již setkali s odporem k figurální výzdobě chrámů?
2. Přeformulujte Čtyři artikuly pražské právním či politickým jazykem dneška.

Výběr z odborné literatury: František Šmahel: Husitská revoluce. I. – IV. Praha 1993.

3. Boje o Prahu (1419)

Na podzim 1419 byla v Praze uzavřena dohoda vytvářející **svaz husitských měst v čele s Prahou**. Šlo o doplněk, ale i protiváhu husitského svazu šlechtického z r. 1415. Pražský městský svaz poslal **Zikmundovi dopis s artikulními požadavky** jako nezbytnou podmínkou pro nastoupení na český trůn. Šlo o první **případ v českých dějinách**, kdy **neurození lidé**, a dokonce sdružení v silné organizaci, demonstrovali své právo na **účast ve vysoké politice**.

Zikmund podle očekávání pražanské požadavky **odmítl** (a pražanům pohrozil vojenským tažením), ale svaz husitské šlechty římského krále zprvu podpořil. **Husitská šlechta se Zikmundovu kralování nebránila** z několika důvodů:

1. Zikmund měl přece jen autoritu jako římský král a syn císaře Karla.
2. Šlechta potřebovala obsazením trůnu stabilizovat situaci v zemi a zabránit vzestupu neurozeného lidu.
3. Očekávalo se, že Zikmund bude mít plné ruce práce s vládnutím v římské říši a s válkou proti Turkům, takže leccého z husitského programu bude možné dosáhnout nenápadnou, klidnou cestou.

Páni bez rozdílu vyznání bránili odchodu svých husitských poddaných do revoluční Prahy. Tím vlastně **na čas obnovili** někdejší **panskou jednotu**, a protože měli v rukou Pražský hrad, v listopadu zahájili **dělostřelbu přes Vltavu do husitské části města**. Pražští husité odpověděli **útokem** přes Karlův most (velel **Žižka** aj.). Následné boje zpustošily **Malou Stranu** a výsledkem byl kompromis: **pražané odevzdali pánům Vyšehrad a husitští páni** podpořili stanovisko pražanů, že **Zikmund může být zvolen králem až poté, co povolí kalich**, tedy legalizuje husitství.

Rovnocenná partie, již Pražané sehráli s donedávna všemocnou šlechtou, nesmírně posílila husitské sebevědomí. Davy venkovanů se začaly před zimou vracet z Prahy domů. Jan Žižka, který předvídal pokračování bojů jinde, odešel s plzeňskými houfy.

4. Brněnská jednání (1419)

V prosinci 1419 se **česká šlechta a Pražané** setkali v **Brně** se **Zikmundem**. Jednání skončilo **neúspěchem**. Češi nabídli Zikmundovi korunu, ovšem pod podmínkou, že on sám nebude zbraňovat husitství. Zikmund odmítl: z osobních antipatií vůči kališníkům i proto, že by si podkopal svou pozici v říši. Skutečnost, že král odjel z Brna do slezské Vratislavi, a zůstal tedy na půdě Českého království, napovídala, že se schyluje k vážnému konfliktu.

V Českých zemích se ostatně již bojovalo. Na **husitské vydrancování mnohých klášterů a kostelů** odpověděli **katolíci** pořádáním skutečných **honů na husitské venkovany i kněze**. Polapení nešťastníci se stali obětmi hromadných poprav upálením, stětím apod. V Kutné Hoře tamější němečtí havíři pochytané husity prostě naházeli do důlních šachet.

5. Založení Tábora a bitva u Sudoměře (jaro 1420)

V únoru 1420 přikázal Zikmund z Vratislavi všem královským úředníkům v Českých zemích, aby se pustili do rozhodného boje proti husitům. **Husité** se otázali pražských univerzitních mistrů, zda **mohou hájit svou víru se zbraní v ruce**. Univerzita vydala prostřednictvím Jakoubka ze Stříbra prohlášení, že obrannou válku Kristovo učení nezapovídá.

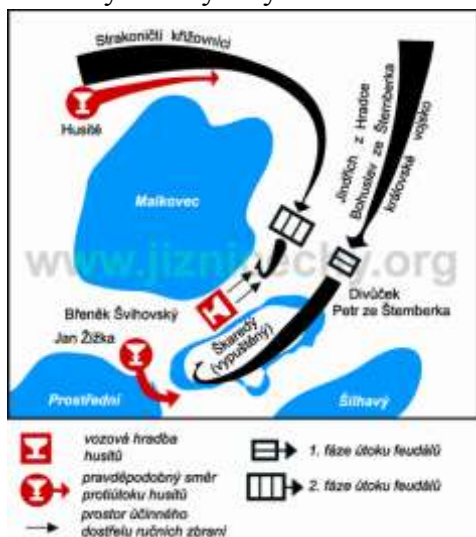
V **únoru a březnu 1420** začali **venkovští husité** budovat své **hlavní středisko**. Vybrali si vrch nad jihočeskou řekou Lužnicí. Rychle vznikající husitské město mělo žít výhradně podle husitských zásad, jako prvotní křesťanská obec. Bylo nazváno **Tábor**, podle významné biblické hory (viz IV.B.13.c.). Příchozí odevzdávali v Táboře **do společných kádí všechn svůj majetek**, aby mohl být využit ve prospěch celé obce.

Táborští požádali o pomoc **Jana Žižku**. Ten právě v Plzni vzdoroval obléhání od královského vojska, vedeného katolickými pány. Nyní tedy uzavřel příměří, jímž vydal město královským pod podmínkou, že přijímání pod obojí bude Plzeňanům tolerováno, a s nepočetnou skupinou husitů (jejichž duchovním vůdcem byl kněz Václav Koranda) zamířil na Tábor.

Po cestě byl **25. března 1420** přepaden třemi spojenými katolickými vojsky: strakonickými johanity, královským vojskem operujícím na Písecku a těžkooděnci západočeských katolických pánů. Dohromady to představovalo několik set rytířů (snad až 1 tisíc), z trojice velitelů byl nejznámější Bohuslav ze Švamberka. Žižkovi husité čítali maximálně 400 lidí, včetně žen a dětí. Cestovali s 12 vozy, patrně již tehdy zpevněnými pro případ boje, avšak jen 9 mužů jelo na koních.

V této beznadějně situaci Žižka poprvé předvedl v plné šíři své geniální vojevůdcovské schopnosti. Nedaleko vesnice **Sudoměř** zavedl svůj houf mezi dva rybníky, Markovec a Škaredý; druhý z nich byl vypuštěný. Tam, na nízkém návrší, husité narychlo seřadili své vozy do hradby, v níž se opevnili a skryli. Za zády měli lesy a mokřiny, nepřátelé se mohli přiblížit jen po hrázi mezi oběma rybníky. Mohl sem naráz proniknout pouze velmi omezený počet rytířů, takže katolické síly nedokázaly využít svou drtivou převahu.

Zaútočit na Žižkův oddíl stihli katolíci až navečer. Tuhý odpor obránců vozové hradby srazil první útočníky a vnesl paniku do dalších rytířských řad. Následný pokus o obchvat přes dno vypuštěného rybníka skončil v bahně. Husité pak vyrazili z hradby a dobýjeli ty zmatené rytíře, kteří nestačili uprchnout. Přestože ztráty byly i na husitské straně, stala se tato jinak nevelká bitva na celá staletí výmluvným symbolem kališnické odvahy a síly.

Mapa bitvy u Sudoměře

Vítězové od Sudoměře pak dorazili na Tábor a Jan Žižka z Trocnova se stal jedním ze čtveřice zvolených **táborských hejtmánů** (vojenských velitelů; dalšími byli zemané Mikuláš z Husi, Chval z Machovic a Zbyněk z Buchova).

Shrnutí:

Husité vytvořili Pražský městský svaz. Husitští páni sice společně s katolickými bojovali proti radikalizaci svých husitských poddaných, ale byli nuceni přijmout pražský požadavek, aby Zikmund legalizoval husitství, pokud se chce stát českým králem. Zikmund odmítl, ale bitva u Sudoměře (jaro 1420), v níž venkovští husité

vedení zemanem Janem Žižkou z Trocnova dosáhli vítězství nad přesilou katolických rytířů, ukázala, že husité se stávají i velmi zdatnou vojenskou silou. Po Praze se dalším velkým centrem husitství stalo nové město – jihočeský Tábor.

Otázky a úlohy:

1. Najdete v dějinách jiné případy, kdy urputné boje skončily přijatelným kompromisem?
2. Která místa ve vašem okolí souvisejí názvem nebo událostmi s Janem Žižkou?

Výběr z odborné literatury: Jiří Jurok: Příčiny, struktury a osobnosti husitské revoluce. České Budějovice 2006. František Šmahel: Jan Žižka z Trocnova. Praha 1969.

6. Husitské válečnictví

Způsob, jakým husité válčili, se stal proslulým po celé Evropě. V čem spočívaly jeho zvláštnosti?

1. Především si musíme uvědomit, že **zdaleka ne každý husitský bojovník měl podobu sedláka** ohánějícího se okovaným cepem na válečném voze. Vozová hradba a vše, co s ní souviselo, to byla charakteristická tvář vojska husitských městských svazů, zatímco oddíly husitských pánů se nelišily od ozbrojených sil katolické strany.

Husitské městské svazy vznikly postupně čtyři a každý z nich tvořilo významné město a s ním spojené společenství dalších měst. Jednalo se o **velké svazy pražský, tábořský a orebský**. Těžiště orebského svazu leželo ve východních Čechách, nejvýznamnějším městem tu byl Hradec Králové, ovšem svaz se nazýval podle nedalekého vrchu, jenž se r. 1419 stal cílem husitských poutí na hory a jenž odtud dostal stejné jméno jako další známá biblická hora (viz IV.B.13.b.). Jako poslední a **nejmenší** vznikl ještě **svaz** dnes nazývaný **žatecko-lounský**.

Proslulá **vozová hradba** tvořila základ nejdůležitějších sil každého městského svazu. Tyto síly se nazývaly **polní vojsko** a byly určeny k boji v různých částech země. A právě polní vojska městských svazů učinila husitské válčení takřka nepřemožitelným.

2. Ústřední předností husitského vojska bylo **mravní zaujetí** bojovníků. Nepochybovali, že hájí Kristův zákon proti ďáblovým pomocníkům a že mají nebesa na své straně. Dokázali vytvořit vzrušenou atmosféru skupinového odhodlání, která jim samotným dodávala odvalu i ve velmi svízelné situaci, zatímco protivníkům naháněla husí kůži. Vzpomeňme též na legendární válečnou píseň ***Ktož jsú Boží bojovníci***.

Na české katolické straně drželi zbraň prakticky jen najatí žoldnéři. Na žoldněřském principu byla postavena také křižácká vojska proti husitům.

Žoldnéři se ovšem nechávali ovlivnit již úvodními okamžiky bitvy. Pokud první náraz na vozovou hradbu nepřinesl očekávaný úspěch, bylo lepší raději ustoupit a zachovat si zdraví pro nějakou perspektivnější akci v budoucnu.

3. Samotné **válečné vozy** nebyly husitským vynálezem, ale jejich sestavení do **hradby** a detaily jejich využití jsou originálním přínosem kališníků.

Vozová hradba vlastně napodobovala městské hradby. Byla sice nižší než kamenné zdi, ale zato měla několik specifických předností:

a) Bylo jí možné **zformovat kdekoli a několika variabilními způsoby**, což přinášelo prvek překvapení.

b) **Obránci na vozech** byli **zepředu** dobře **chráněni** a přitom zůstávali v lehké výstroji, která jim poskytovala **větší pohyblivost**. Byli to většinou sedláci a na voze mohli velmi účinně bojovat se **zbraněmi**, jejichž ovládání bylo **blízké manipulaci se zemědělským náčiním**: uplatnily se okované cepy, napřímené kosy, sudlice (zbraně s až třemi kovovými hroty nasazenými na dřevci), řemdihy (okované koule s hroty zavěšené řetězem na žerdi) apod.

c) Vozová hradba byla vybavena **děly** a dalšími, **menšími palnými zbraněmi** (šlo o jejich **první hromadné využití v českém vojenství**). Palné zbraně spolehlivě rozvracely řady útočících rytířů.

d) Vozovou hradbu bylo možné na kterémkoli jejím místě **rychle rozevřít** a **překvapivě** odtud **zaútočit** – nejprve jízdou a za ní pěchotou – na dezorientované protivníky.

e) Vozová hradba byla natolik pohyblivá, že mohla **bezpečně vycouvat z hrozícího obklíčení**.

4. Příslušníci polního vojska byli podle svých schopností rozčleněni do **mnoha funkcí** (od velitelů jednotlivých vozů až třeba po práčata – chlapce metající kameny z praku). Panovala tu však **přísná kázeň**.

5. **Husité** vždy hleděli na to, aby **bojiště vybírali oni sami**, a nikoli nepřítel. Ideální místo vypadalo takto:

a) poloha **na návrší**, aby koně rytířů museli cválat do kopce a aby se tím otupila úderná síla obrněných řad;

b) v blízkosti návrší **výrazný terénní prvek** (les, rybník, močál), který znemožnil rytířům rozvinout se do velké šíře;

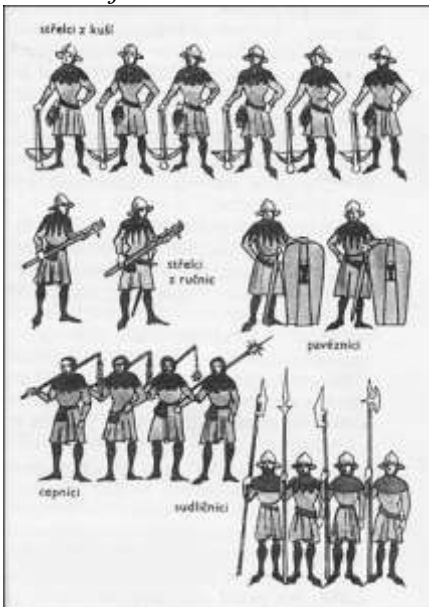
c) **asymetrický profil kopce**, přičemž boj byl sveden na příkřejším, kratším svahu: případná nepřátelská dělostřelba zdola pak vozovou hradbu víceméně přestřelovala.

Samozřejmě, že většinou se bojovalo na místech, která některou z uvedených předností postrádala. Zde pak nastupovaly um, chladnokrevnost i autorita vojevůdců, mezi nimiž obrovské zakladatelské dílo odvedl právě **Jan Žižka z Trocnova**. Kromě vrozeného talentu měl dobrou průpravu přinejmenším ze svých protirožmberských let.

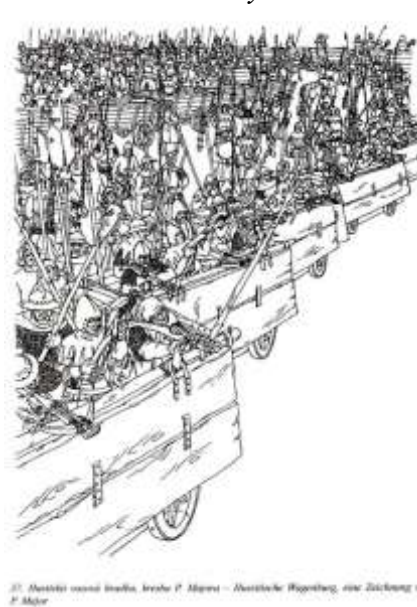
Husitský válečný vůz

Osádka jednoho válečného vozu

Část vozové hradby

Ferdinand Hetteš: Bitva u Sudoměře (kolem 1900)

Shrnutí:

Základem úspěšného husitského válčení byla společenská organizace v podobě 4 městských svazů (vedených hejtmany nejčastěji z řad zemanů), z nichž největší byly svazy pražský, tábořský a orebský. Každý z nich měl (a zásoboval) polní vojsko s vozovou hradbou, která vlastně představovala pohyblivé opevnění, z něhož lehkooděnci (sedláci a řemeslníci) dokázali udolat těžkopádné obrněné rytířské vojsko katolických šlechticů i žoldněrů. Pomáhaly však také husitské odhodlání a kázeň.

Otázky a úlohy:

1. Pojmenujte a výtvarně zpracujte nejtypičtější zbraně husitských polních vojsk.
2. Kde v České republice se konají bitevní rekonstrukce či turistické slavnosti inspirované husitstvím?
3. Poslechněte si nebo zazpívejte nejslavnější husitské písně. Převeďte do dnešní češtiny aspoň úryvky jejich textu a objasněte jejich smysl.

Výběr z odborné literatury: Jan Durdík: Husitské vojenství. Praha 1954. Petr Klučina: Jak válčili husité. Praha 1987.

7. První křížová výprava proti husitům a bitva na Vítkově (1420)

V březnu 1420 papež Martin V. vyhlásil po dohodě s římským králem Zikmundem křížovou výpravu proti husitům.

Křížáci se shromáždili ve slezské Vratislavi: přicházeli především z německých států a z Uher, ale aspoň symbolicky bylo zastoupeno mnoho evropských zemí. Zikmund se snažil na dálku Čechy zastrašit. Využil nedávné krvavé a neúspěšné vzpoury vratislavských měšťanů proti konšelům a dal popravit 23 z jejich účastníků.

V Čechách se zatím proti Zikmundovi spojili městské svazy (táborský v čele s Žižkou a pražský v čele s Želivským) i husitští páni (vedení Čeňkem z Vartenberka). Společně vydali manifest (provolání) ke všem Čechům, v němž vyzývají k odmítnutí Zikmunda jako krále, neboť nebyl zvolen ani korunován a navíc obvinil Čechy z kacířství a vede proti nim křížovou výpravu. V zemi nyní panovala nová atmosféra: šlechta i neurození lidé postupovali v politice společně.

Jakmile však na přelomu dubna a května pustošivá záplava křížáckého vojska o síle nejméně 30 tisíc mužů vpadla pod Zikmundovým vedením ze Slezska do Čech, u velké části kališnických pánů převládla obava o rodové majetky a snad i odpor vůči Táboru. Přešli na Zikmundovu stranu, byť si ponechali utrakvistickou víru. Sám Vartenberk obsadil Pražský hrad a také v pozdějších letech podobně jako mnozí další husitští páni přecházel v časech ohrožení k nepřítelům polních vojsk.

Do Prahy dorazily posily ze všech končin Čech, silné táborské vojsko přivedl Žižka. Husité měli nakonec v Praze asi 10 tisíc bojovníků, tedy třetinu ve srovnání s křížovou výpravou. Tento poměr sil se stal pro boje husitů s křížáky typickým.

Křížáci zpusťovali okolí Prahy a hromadně hubili české kacíře (upalováním a topením v řece).

Husité dobyli Hradec Králové a pokračovali v plenění církevního majetku.

Jan Žižka z Trocnova (detail sochy od Bohumila Kafky v Praze na Vítkově, 1950)

V červnu se mladý Oldřich z Rožmberka pokusil na Zikmundův příkaz dobýt Tábor, ale utrpěl drtivou porážku. Konvertoval tedy ke katolicismu, zakázal husitství na svých panstvích a stal se vůdčí osobností českých katolíků.

Zikmund konečně dorazil na **Pražský hrad**. Zikmundova strana měla v rukou ještě **Vyšehrad** na opačném, pravém břehu Vltavy. Třetím vrchem,

z něhož bylo možné kontrolovat pražská města, byla na severu **Vítkova hora**. Tu ovšem obsadili **husité**. Rozlehlá, dobře opevněná Praha mohla být zdolána pouze vyčerpávajícím obléháním. Nezbytnou podmínkou pro uzavření křížáckého obklíčení města bylo ovládnutí Vítkova. Proto k rozhodujícímu boji muselo dojít právě zde.

Obranu Vítkova řídil Žižka. Nechal tam vybudovat dva **sruby**, které umožňovaly vést podobný způsob boje jako na válečném voze.

14. července 1420 asi 6 – 8 tisíc křížáků (kteří ovšem tvořili jen menší část celé výpravy) zaútočili vzhůru proti srubům. Ve srubech proti nim stálo pouhých třicet husitských obránců. Husité bránící sruby srazili první vlnu rytířů. Padající obrněnci a jejich koně se řítily zpět po svahu a strhávali další řady. Křížácká přesila byla ovšem tak obrovská, že se posléze přece jen probjovala do části srubového opevnění. Do boje zasáhl i sám Žižka. Vzápětí však dorazili na pomoc Pražané, kteří se ke srubům nepozorovaně přiblížili přes vinici na svahu. Navíc **husitská dělostřelba** přímo z města začala rozvracet zálohy křížáckého vojska pod Vítkovem. **Křížáci byli poraženi** a celá výprava se plánu na obležení Prahy musela vzdát. Husité pak Vítkov přejmenovali na **Žižkov**.

Adolf Liebscher: *Bitva na Vítkově (kolem 1900)*

Zikmund se sice 28. července nechal na Pražském hradě **korunovat** pražským arcibiskupem Konrádem z Vechty **na českého krále**, ale pak rozdál křížákům mnoho cenností, které na Hradě našel, a celou křížovou výpravu rozpustil.

8. *Bitva pod Vyšehradem (1420)*

Od Prahy neodešli jen křížáci. Domů se vrátili i venkovští husité, včetně Žižkových táboritů. Zikmund odjel do Kutné Hory.

Pražští husité tedy v září **oblehli Vyšehrad**, aby dokončili ovládnutí pravého břehu Vltavy. Vyšehradská posádka požádala **Zikmunda** o pomoc. Ten vyzval k účasti na tažení české pány. Katoličtí páni uposlechli snadno, z husitských jen část. 1. listopadu 1420, v okamžiku, kdy se vyčerpaná vyšehradská posádka vzdala Pražanům, Zikmund ukvapeně zavelel k nepřipravenému útoku a vzápětí se svými věrnými utrpěl strašlivou porážku, při níž padlo mnoho českých pánů. Husité pak Vyšehrad preventivně rozbořili.

Vavřinec z Březové: Husitská kronika (20. léta 15. století; psáno latinsky):

(O bitvě pod Vyšehradem:) Potom král, který, jak bylo řečeno, v době boje stál na vrcholku kopce a viděl žalostnou záhubu svých, zachvácen strachem dal se se svými na útěk a s pláčem odejel; a naloživ raněné na vozy přimou cestou... vrátil se s hořekováním do Hory. Ale chtěje zakrýti smrt mnohých svých lidí, říkal, že padlo více mužů z Pražanů než z jeho vojska. Proto onoho dne i druhého sám i jeho královna si vložili na hlavy zelené věnce, předstírajíce radost nad zabitím nepřátel, kterou v srdci neměli.

Shrnutí:

Na jaře 1420 vpadla do Čech 1. křížová výprava proti husitům, vedená Zikmundem. Někteří čeští husitští páni se z obav o svá panství přidali na Zikmundovu stranu, aniž by se však vzdali husitské víry. Křížáci při svém postupu na Prahu záměrně pustošili zemi a vraždili její obyvatele. Rozhodující bitva byla svedena o vrch Vítkov (dnešní Žižkov) u Prahy (v sázce byla možnost obklíčení a následného vyhladovění Prahy křížáky). Vojsko pražských husitů s tábořskými posilami, vedené Žižkou, křížáky porazilo a Zikmund po své vzdorné hradní korunovaci na českého krále zatím odtáhl.

Otázky a úlohy:

1. Jaké vlastnosti i dovednosti museli husité osvědčit, aby v tomto souboji s křížáky obstáli?
2. Kdy v předchozí historii Češi dosáhli jiných nečekaných vítězství proti přesile?
3. Zjistěte podrobnosti o Žižkově soše i přilehlém památníku na Vítkově.

Výběr z odborné literatury: Josef Macek: *Tábor v husitském revolučním hnutí. I. – II.* Praha 1952 – 1955. **Výběr z uměleckých zpracování:** *Literatura:* Alois Jirásek: *Proti všem, 1 – 3* (1886 – 1887, román; zfilmováno 1957, režie Otakar Vávra, hrají Zdeněk Štěpánek /Žižka/, Jan Pivec /Zikmund/).

